

A vendégszerkesztők előszava

2017 nyarán, a budapesti Semmelweis Egyetemen került megrendezésre az első Ártó-Védő Társadalom Konferencia, amelynek célja, hogy fórumot teremtsen az egészség és társadalom kapcsolódásaival foglalkozó, a különböző tudományterületeken dolgozó kutatók számára, reflektorfénybe helyezve az egészség szociális, mentális és lelki dimenzióját.

A konferencia elnevezése Losonczi Ágnes 1989-ben megjelent könyvének címét idézi. A címadó mű a neves szociológus Zala megyei kutatásainak eredményeit összegzi. Az 1970-es évek végén készült felmérés interdiszciplináris megközelítésben, orvosok és szociológusok bevonásával vizsgálta az egészség biológiai és társadalmi tényezőinek összefüggéseit, felhívva a figyelmet a betegségek kialakulásában meghatározó szerepet játszó társadalmi „kórokozókra”.

A konferencia plenáris és szekció előadásain az elmúlt évek legfontosabb orvosi- és egészségszociológiai, pszichológiai, bioetikai kutatásai kerültek bemutatásra. A konferencia szervezőiként és a folyóirat jelen számának vendégszerkesztőiként azon szerzőket kértük fel publikálásra, akiknek prezentációja nagy érdeklődést keltett, és témája a *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika* című interdiszciplináris szaklap profiljába illeszkedett. A tematikus számban megjelenő írások mindegyike foglalkozik a mentális egészség társadalmi dimenzióival és az egészségügyi rendszer működésének problémáival.

Az első cikk szerzői (Irinyi Tamás és munkatársai) egészségügyi szakdolgozók körében vizsgálták a kiégés összefüggését a munkahelyen átélt agresszív cselekményekkel és a munkahelyi konfliktusok gyakoriságával. Online adatgyűjtésük során a kiégés, a nyílt agresszió és a csoporton belüli konfliktusok feltárására a nemzetközi szakirodalomból jól ismert mérőeszközöket alkalmaztak. A kutatás eredményei szerint az agresszió a hazai egészségügyben is jelen van, a kényelmi mintában szereplő szinte valamennyi válaszadó jelezte, hogy szenvedett már el agresszív cselekményt betegől vagy hozzátartozótól, és élt át konfliktust a munkahelyén. A kiégés összefügg a munkahelyen átélt agresszív eseményekkel és a munkahelyi konfliktussal. A szerzők véleménye szerint a nyílt agresszió kialakulásának kockázata csökkenthető lenne, ha az ellátás során minimalizálnák a zsúfoltságot és a várakozási időt, ha enyhítenék a betegek félelmét, szorongását, ha a fájdalomcsillapítás időben történne, és kellő információval látnák el a betegeket, valamint, ha az egészségügyi szakdolgozók jobb lelkiállapotban lennének.

A következő tanulmány az agresszió megjelenését az egészségügyi rendszeren belül, a pszichiátriai betegek ellátásával kapcsolatban tárgyalja, történeti megközelítésben. Áttekinti, hogy a különböző időszakokban a társadalmi és a fizikai agresszió alkalmazása miként jelent meg a pszichiátriai ellátásban. A tébolyt a társadalom nehezen tudta kezelni; gyógyítás helyett a tébolyultak elkülönítésével, elzárásával, illetve testük fizikai manipulációjával – gyakran kínzásával – próbálták leküzdeni, és csak a 20. század közepén jelentek meg a kezelések kifinomultabb formái, például a gyógyszeres terápiák. A szerző, Gajdos Ágoston, az intézményes pszichiátriát a társadalmi agresszió „rezervátumaként” írja le, amelyet a hatalmi kontroll legitimál, és ami könnyen eshet abba a hibába, hogy gyógyítás helyett megerősíti és fenntartja a téboly tárgyi-dologi állandóságát, prevalenciáját. A tanulmány célja, hogy a jelenség körüljárásával fokozza a pszichiátria önmagára és a mentális zavarok értelmezési spektrumának sokszínűségére vonatkozó reflektivitását.

A harmadik cikk címében (Üres niche-ek évadján) azokra a betöltetlen lehetőségekre utal az egészségügyben, amelynek során a pszichoszomatikus ellátást igénylő betegek és az ellátásukat végző orvosok és klinikai szakpszichológusok terápiás találkozása megtörténhetne a munkahelyi egészségvédelem és stresszmenedzsment vagy a fürdőegészségügy színterein. A krónikus betegek ellátását biztosító szakrendelői hálózatokban is szükség lenne az egészséglélektanban jártas klinikai szakpszichológusok alkalmazására. A szerző, Lázár Imre, írásában vizsgálja a pszichoszomatika tudománytörténeti megjelenését a 19. század elejétől az ezredfordulóig, elemzi a pszichoszomatikus diskurzus társadalmi intézményesülését, és kísérletet tesz az érdekestruktúrák és hatalmi viszonyok humán ökológiai kontextusban való értelmezésére.

A tematikus szám utolsó írása a Föld azon ökológiai állapotváltozásait mutatja be, amelyek az elmúlt évszázadokban kialakult társadalmi folyamatok következtében az egész élővilág jövőjét fenyegetik. A szerző, Antal Z. László, ezek közül az éghajlatváltozás társadalmi következményeire fókuszál, kiemelve az éghajlatváltozás egészségügyi ellátásra gyakorolt hatását. Megfogalmazza azokat a társadalmi kihívásokat, amelyekkel az ellátórendszernek meg kell küzdenie. Az éghajlatváltozás miatt növekszik bizonyos megbetegedések száma, változik a betegstruktúra, a rendkívüli időjárási viszonyok ellátási zavarokat okozhatnak, és növekvő elvárások mutatkoznak a környezettudatos egészségügyi ellátás iránt. Felhívja a figyelmet, hogy a kihívásokra adható válaszok kidolgozásában fontos szerepe van a szociológiának és a pszichológiának, majd bemutatja azokat a klímaparadoxonokat, amelyek akadályozzák az ökológiai válság és az éghaj-

latváltozás miatt felmerülő kérdésekre adható érdemi válaszokat, végül elemzi, hogy a szociológia és a pszichológia milyen lehetőségeket lát ezeknek a paradoxonoknak a feloldására.

A jelen számban bemutatott írások csupán ízelítőt adnak abból a sokszínűségből, ami a konferencián elhangzott, az egészség és társadalom viszonyát leíró és elemző előadásokban megjelent. Reméljük azonban, hogy ez a válogatás is felkelti az olvasók érdeklődését egyrészt a téma, másrészt az Ártó-Védő Társadalom Konferencia iránt, amely 2018-ban, és azt követően két évente kerül megrendezésre a Semmelweis Egyetemen.

Susánszky Éva és Szántó Zsuzsa

E-mail: susanszky.eva@med.semmelweis-univ.hu

szanto.zsuzsa@med.semmelweis-univ.hu

